

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kilpailuvirastosta ja laiksi
elinkeinohallituksesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotukset laiksi kilpailuvirastosta ja laiksi elinkeinohallituksesta annetun lain muuttamisesta.

Taloudellista kilpailua ja hintavalvontaa koskevaan lainsäädännön uudistamiseen liittyen sekä kilpailu- ja hinta-asioiden painopisteen siirtämiseksi taloudellisen kilpailun edistämiseen ja markkinoiden toimivuuden valvontaan ehdotetaan nykyinen hajanainen kilpailuhallinto yhdistettäväksi kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuuteen perustettavaan kilpailuvirastoon. Samalla ehdotetaan lakkautettavaksi kilpailuasiamiehen toimisto.

Elinkeinohallituksen tehtäviin ehdotetaan samalla muutoksia. Hintavalvonta nykyisessä muo-

dossaan lakkaisi ja taloudellisen kilpailun edistämiseen liittyvät asiat eivät enää kuuluisi elinkeinohallituksen toimialaan. Elinkeinohallituksen tehtäviin tulisivat esityksen mukaan kuulumaan myös kuluttajakysymysten hoitamiseen liittyvien hyödykkeiden hintoja koskevien tutkimusten ja selvitysten tekeminen. Tähän liittyen ehdotetaan lakiin otettaviksi säännökset elinkeinohallituksen oikeudesta saada tietoja tällaisia tutkimuksia ja selvityksiä varten sekä säännökset tällaisen tiedon julkaisemisesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	1.2. Laki elinkeinohallituksesta annetun lain muuttamisesta	8
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys	3	2. Voimaantulo	8
1.1. Lähtökohdat ja tavoitteet	3		
1.2. Keinot	3	LAKITEKSTIT	9
1.3. Tarvittava lainsäädäntö	4	1. Laki kilpailuvirastosta	9
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	5	2. Laki elinkeinohallituksesta annetun lain muuttamisesta	10
2.1. Nykyinen tilanne	5		
2.2. Uudistuksen valmistelu	5	LIITE	11
3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset ..	6	Rinnakkaistekstit	11
4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	6	2. Laki elinkeinohallituksesta annetun lain muuttamisesta	11
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	7		
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	7		
1. Lakiehdotusten perustelut	7		
1.1. Laki kilpailuvirastosta	7		

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Lähtökohdat ja tavoitteet

Ehdotetut säädökset liittyvät taloudellisen kilpailun edistämistä ja hintavalvontaa koskevan lainsäädännön uudistamista tarkoittaviin hallituksen esityksiin. Uudistusten tavoitteena on terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun edistäminen turvaamalla sitä entistä tehokkaammin kilpailunrajoitusten vahingollisilta vaikutuksilta. Hintavalvonnasta nykyisessä muodossaan ehdotetaan luovuttavaksi säilyttämällä kuitenkin valtioneuvostolla valtuudet turvautua kansantalouden vakavissa häiriötilanteissa lyhytaikaiseen hintasulkuun.

Hallituksen esittämät edellä tarkoitettua lainsäädännön uudistukset edellyttävät myös hallinnon kehittämistä. Hinta- ja kilpailuasioden painopisteen siirtäminen taloudellisen kilpailun edistämiseen ja markkinoiden toimivuuden valvontaan ja luopuminen samalla nykymuotoisesta hintavalvonnasta edellyttävät eräitä viranomaisorganisaation uudistuksia. Tavoitteena on myös kehittää menettelyä, jossa selvitetään kilpailunrajoituksia ja ryhdytään kulloinkin tarpeellisiin toimenpiteisiin vahingollisten vaikutusten poistamiseksi.

Kuluttajia palvelevaa hyödykkeiden hintoja sekä palvelu- ja laatutasoa koskevaa tutkimus- ja selvitystoimintaa on samalla tarpeen lisätä. Tällainen tutkimus- ja selvitystoiminta voisi olla sekä hyödykkeiden hinnoittelumekanismien selvittämistä että hyödykkeiden hintavertailujen tekemistä. Tärkeimpien päivittäis- ja kulutustavaroiden hintakehityksestä tiedottaminen voisi olla nykyistä tehokkaampaa. Keskeisten hyödykkeiden hintarakenteiden systemaattisella selvittämisellä ja tulosten aktiivisella julkistamisella voitaisiin tarjota kuluttajille valmiuksia tehdä rationaalisia ostopäätöksiä.

1.2. Keinot

Taloudellista kilpailun edistämistä ja hintavalvontaa koskevien lainsäädäntöuudistusten tavoitteiden mukaista on, että aineellisen lainsäädän-

nön uudistamista tuetaan organisaatioilla, jotka osaltaan mahdollistavat markkinoiden itseohjautuvuuden hyväksikäytön, joustavuuden ja muutuviin tilanteisiin sopeutumisen.

Hallitus katsoo, että kokoamalla kilpailuhallinnon voimavarat yhteen, kilpailuvirasto -nimiseen virastoyksikköön, voitaisiin parhaiten käyttää hyväksi tarjolla olevat voimavarat sekä rakentaa tehokas ja joustava organisaatio.

Kilpailuvirastoon koottaisiin taloudellisen kilpailun edistämiseen liittyvät tehtävät elinkeinohallituksesta ja kilpailuasiamiehen toimistosta. Virasto toimisi välittömästi kauppa- ja teollisuusministeriön alaisena päällikkönään ylijohdaja. Pääosa viraston henkilökuntaa saataisiin elinkeinohallituksesta ja kilpailuasiamiehen toimistosta. Samalla voitaisiin elinkeinohallituksesta lakkauttaa vastaavia virkoja sekä lakkauttaa kilpailuasiamiehen toimisto. Tehtäväkentän laajentuminen ja vaatimustason kohoaminen nykyisestä edellyttäisi kuitenkin eräiden henkilöiden lisärekrytointia.

Kilpailuviraston päätehtävinä olisivat kilpailupoliittisten aloitteiden tekeminen, markkinaolosuhteiden tutkiminen, kilpailunrajoitusten paikallistaminen, rajoituksen vaikutusten arvioiminen, vahingollisten vaikutusten poistaminen ja määräävän markkina-aseman väärinkäytön estäminen sekä toimenpiteiden vaikutusten seuranta. Virasto tutkisi myös kilpailuolosuhteita ja vastaisi kiellettyjen kilpailunrajoitusten valvonnasta, valvoisi kilpailuneuvoston päätösten noudattamista sekä huolehtisi eräistä muista ehdotetussa kilpailunrajoituksia koskevassa laissa säädettävistä tehtävistä.

Kilpailuvirasto vastaisi myös, sen mukaan kuin valtioneuvosto niin erikseen määräisi, vakavissa kansantalouden häiriötiloissa määrättävän hintasulun toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä. Hintasulun toimeenpanoon kuuluu valvontatehtäviä, joita varten on varauduttava. Näiden tehtävien määrä on rajoitettu ja ne liittyvät vain poikkeuksellisiin olosuhteisiin. Vaikka tehtävillä ei olekaan liittymäkohtia kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamiseen, ne on katsottu luonteeltaan paremmin kilpailuviraston kuin elinkeinohallituksen toimialaan kuuluviksi. Hintasulun toimeenpanoon liittyvä käytännön valvonta- ja tarkastustoimi samoin kuin kilpailun-

edistämiseen liittyvät tehtävät olisi tarkoituksenmukaista määrätä myös lääninhallitusten toimialaan kuuluviksi.

Kilpailuasioden siirtäminen kilpailuvirastoon, nykymuotoisesta hintavalvonnasta luopuminen sekä elinkeinohallituksen tehtäväksi ehdotettu kuluttajakysymysten hoitamiseen liittyvien, hyödykkeiden hintoja koskevien tutkimusten ja selvitysten tekeminen aiheuttavat sen, että elinkeinohallituksen organisaatiota on vastaavasti uudistettava. Organisaatiouudistus ei edellytä elinkeinohallituksesta annetun lain (421/73) muuttamista muutoin kuin siltä osin, että nykyisen lain 2 §:n 4 momentissa oleva säännös elinkeinohallituksen istuntoon osaaottavista lisäjäsenistä voidaan tarpeettomana kumota.

Elinkeinohallituksesta annettuun lakiin on kuitenkin tarpeen ottaa säännökset kuluttajakysymysten hoitamiseen liittyvien hyödykkeiden hintoja koskevien tietojen saamisesta ja tietojen julkaisemisesta. Hallitus ei pidä tarkoituksenmukaisena säätää näistä asioista omassa, pelkästään hintatutkimuksia koskevassa laissa. Hallitus pitää tärkeänä, että kuluttajia palvelevaa hyödykkeiden hintoja sekä palvelu- ja laatutasoa koskevaa tutkimus- ja selvitystyötä lisätään ja tällaisten tutkimusten ja selvitysten tuloksia aktiivisesti julkaisemalla parannetaan kuluttajien valmiuksia tehdä rationaalisia ostopäätöksiä. Tutkimukset ja selvitykset edellyttävät, että niitä tekevän viranomaisen oikeudesta saada tutkimus- ja selvitystyössä tarvittavia tietoja säädetään lailla. Näiden tietojen julkaisemistavasta tulee niin ikään säätää lailla.

1.3. Tarvittava lainsäädäntö

Kilpailuvirastosta ja sen tehtävistä säädettäisiin kilpailuvirastosta annettavassa laissa. Sillä kumotaisiin kilpailuasiamiehestä 25 päivänä toukokuuta 1973 annettu laki (424/73) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Lain säätäminen perustettavasta virastosta on vakiintuneen käytännön mukaista ja vastaa myös vuoden 1988 alusta voimaan tulevaan virkamieslainsäädännön uudistukseen liittyvää hallitusmuodon 65 §:n muutosta (754/86), jossa nykyinen sääntelykäytäntö vahvistetaan. Hallitusmuodon uuden säännöksen mukaan viraston tai lai-

toksen perustaminen edellyttää aina, että sen yleisistä perusteista on säädetty lailla.

Kilpailuviraston tekemisiin kilpailuolosuhteita koskeviin ja muihin kilpailututkimuksiin liittyen kilpailuvirastoa koskevaan lakiin on tarpeen ottaa säännökset tällaisten tutkimusten tekemisestä ja niiden julkaisemisesta.

Kilpailuviraston tehtävistä säädettäisiin tarkemmin kilpailuvirastosta annettavassa asetuksessa, joka sisältäisi myös säännökset viraston virkojen kelpoisuusehdoista, virkojen ja toimien täytämisestä, lääninhallinnon asemasta piirihallintoviranomaisena ja muista viraston toiminnan kannalta keskeisistä asioista. Tarkemmat määräykset kilpailuviraston organisaatiosta, toimintayksiköiden tehtävistä sekä viraston toiminnan ja hallinnon muusta järjestelystä annettaisiin työjärjestyksessä.

Elinkeinohallituksesta annetun lain 1 §:n 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi kilpailunrajoituksia koskevan lain säätämisestä ja hintavalvontalain (156/74) kumoamisesta aiheutuvat muutokset. Säännökseen on samassa yhteydessä myös tarpeen ottaa elinkeinohallituksen tehtäviin toukokuun alusta 1987 kuulumaan säädettyä tuoteturvallisuuslaissa (914/86) tarkoitettua kulutusturvallisuuden valvontaa koskeva maininta. Nykyisen lain 2 §:n 1—3 momenttia vastaavat säännökset tulevat vuoden 1988 alusta virkamieslainsäädännön voimaantulon johdosta tarpeettomiksi. Nykymuotoisen hintavalvonnan lakkaamisen vuoksi on myös nykyisen lain 2 §:n 4 momentin säännös elinkeinohallituksen istuntoon osaaottavista lisäjäsenistä tarpeeton.

Elinkeinohallituksen tehtäviin ehdotetaan säädettäväksi kuulumaan kuluttajakysymysten hoitamiseen liittyvien, hyödykkeiden hintoja koskevien tutkimusten ja selvitysten tekeminen. Tätä tarkoittava säännös ehdotetaan otettavaksi muutettavaan lain 2 §:ään. Näitä tutkimuksia ja selvityksiä varten tarvittavien tietojen saamisesta ja tietojen julkaisemisesta ehdotetaan niin ikään otettaviksi säännökset lain 2 ja 2 a §:ään.

Elinkeinohallituksen tehtävien olennaisen muuttumisen ja vuoden 1988 alusta voimaan tulevan uuden valtion virkamieslain (755/86) säännösten aiheuttamien muutosten vuoksi elinkeinohallituksesta annettu asetus (440/73) ja viraston työjärjestys on tarpeen kokonaisuudessaan uusia.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

2.1. Nykyinen tilanne

Hintavalvontaa ja taloudellisen kilpailun edistämistä koskevat asiat kuuluvat kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaan. Näitä asioita hoitavat ministeriön alaisina elinkeinohallitus ja kilpailuasiamies.

Elinkeinohallituksen toimintaa säätelevät elinkeinohallituksesta annettu laki ja asetus. Kilpailuasiamiehen toiminta perustuu lakiin kilpailuasiamiehestä. Tarkempia säännöksiä lain soveltamisesta on annettu asetuksella kilpailuasiamiehestä (475/73).

Elinkeinohallitus on kilpailun edistämiseen liittyvissä asioissa yleisviranomainen. Kilpailuasiamiehen tehtävänä on toimia yleisen edun valvojana taloudellisen kilpailun edistämistä koskevissa asioissa. Lisäksi kilpailuasiamiehen tulee tehdä esityksiä kilpailuneuvostolle, seurata talouselämässä vallitsevia kilpailuolosuhteita ja tehdä aloitteita yleiseltä kannalta hyväksyttävän taloudellisen kilpailun edistämiseksi. Jos kilpailuasiamies ei saa elinkeinonharjoittajia ryhtymään toimenpiteisiin, jotka poistaisivat kilpailunrajoituksen vahingolliset vaikutukset, kilpailuasiamiehen tulee pääsääntöisesti esittää kilpailuneuvostolle neuvotteluun ryhtymistä kilpailunrajoituksen vahingollisten vaikutusten poistamiseksi.

Taloudellisen kilpailun edistämisestä annetun lain (423/73) muutoksen yhteydessä vuonna 1985 parannettiin myös kilpailuasiamiehen toimintamahdollisuuksia muuttamalla kilpailuasiamiehestä annettua lakia. Muutoksen (124/85) jälkeen kilpailuasiamiehellä on ollut mahdollisuus saada kilpailunrajoituksen selvittämiseksi tarpeellisia tietoja suoraan elinkeinonharjoittajalta. Lisäksi kilpailuasiamies voi hänen käsiteltävään olevassa asiassa kehottaa elinkeinonharjoittajaa saapumaan kuultavaksi sekä velvoittaa tämän esittämään kilpailunrajoituksen selvittämiseksi tarpeelliset asiakirjat. Kilpailuasiamies voi asettaa määräämiensä veloitteiden tehosteeksi uhkasakon.

Kilpailuasiamiehen toimistossa on käsitelty keskimäärin 30 kilpailunrajoitustapausta vuosittain. Tapausten määrä on kasvanut viime vuosina. Vuonna 1985 tapauksia oli 51 ja vuonna 1986 38.

Elinkeinohallitus rekisteröi ja julkistaa kilpailuasioden yleisviranomaisena kilpailua rajoittavia sopimuksia ja muita järjestelyjä. Rekisteröintiin

liittyy usein selvitystyötä, jolla on pyritty arvioimaan rajoituksen mahdollisia vaikutuksia. Kilpailunrajoitusrekisterin tapahtumia on vuosittain noin 100—150. Näistä uusia rekisteriin merkittäviä rajoituksia on 30—60 muiden ollessa joko kilpailunrajoitusten muutoksia tai rajoitusten lakkaamisen rekisteröintejä. Vuoden 1986 lopussa rekisteriin merkittyjä kilpailunrajoituksia oli 635.

Elinkeinohallitus tekee myös tutkimuksia, joilla selvitetään elinkeinoelämässä eri toimialoilla vallitsevia yleisiä kilpailuolosuhteita. Elinkeinohallitus on vastuussa myös kiellettyjen kilpailunrajoitusten valvonnasta. Kilpailuasiamiehen tehtävänä on kuitenkin saattaa valvonnassa todettu rikkomusasia vireille tuomioistuimessa. Kilpailuasiamies voi pyytää virka-apua sekä poliisilta että elinkeinohallitukselta. Kilpailuasiamies on 1980-luvulla lähettänyt elinkeinohallitukselle 51 tutkimus- ja selvityspyyntöä. Näistä valtaosa ajoittuu kahdelle viime vuodelle.

Elinkeinohallitukselle kuuluu edellä mainittujen tehtävien lisäksi myös lukuisa joukko muita tehtäviä, kuten elintarvikevalvonta, tuoteturvallisuuden valvonta, huolehtiminen eräiden kuluttajakysymysten hoitamisesta, kuluttajavalistus ja -tutkimus, kuluttajaneuvonnan järjestäminen, kulutustavaroiden alkuperämaan ilmoittamisesta annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonta, matkatoimistoelinkeinon valvonta, Suomen ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön välillä solmitun sopimuksen noudattamisen valvonta, tuontikaupparahaston toimintaan liittyviä tehtäviä, eräitä kuluttajansuojalain (38/78) soveltamiseen liittyviä lupa-asioita ja valvontatehtäviä.

Kahtiajakautunutta kilpailuvalvonnan organisaatiota on pidettävä raskaana ja hidasliikkeisenä. Tästä on aiheutunut kokonaisvastuun puuttumisesta johtuvaa tehottomuutta sekä asian käsittelyn eri vaiheiden tarpeettomasta jakautumisesta eri virkamiehille ja organisaatioille johtuvaa asioiden käsittelyajan tarpeetonta pitenemistä.

2.2. Uudistuksen valmistelu

Valtioneuvosto asetti marraskuussa 1985 komitean uudistamaan hinta- ja kilpailulainsäädäntöä ja selvittämään toimenpiteitä, joihin hinta- ja kilpailupolitiikassa olisi ryhdyttävä tarpeettoman hintasäännöstelyn ja -valvonnan purkamiseksi ja taloudellisen kilpailun edistämiseksi maassamme.

Kilpailu- ja hintakomitea jätti yksimielisen mietintönsä helmikuussa 1987 (komiteanmietin-

tö 1987:4). Komitea esitti aineellisen lainsäädännön uudistamisen ohella kilpailu- ja hintavalvonnan organisaation uudistamista. Mietintöön sisältyi eräiden muiden lakiehdotusten lisäksi ehdotukset laiksi kilpailuvirastosta ja laiksi elinkeinohallituksesta annetun lain muuttamisesta.

Komitean mietinnöstä on saatu lausunnot oikeusministeriöltä, liikenneministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, elinkeinohallitukselta, kilpailuasiamieheltä, kuluttaja-asiamieheltä, kuluttajaneuvostolta, pankkitarkastusvirastolta, korkeimmalta hallinto-oikeudelta, Suomen Pankilta, Suomen Ammatti-liittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä, Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto STTK ry:ltä, Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitto TVK ry:ltä, Akava ry:ltä, Maataloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Pankkien neuvottelukunnalta, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry:ltä, Suomen Ulkomaankauppaliitto ry:ltä, Elintarviketeollisuusliitto ry:ltä, Pienteollisuuden Keskusliitto ry:ltä, Keskuskauppamariilta, Kaupan Keskusvaliokunnalta, Kuluttajaneuvontaliitto ry:ltä, kotitalous- ja kuluttajaneuvottelukunnalta, Pellervo-Seuralta, Oy Alko Ab:ltä, Neste Oy:ltä ja Valio Meijerien Keskusosuusliikkeeltä. Suomen Metsäteollisuuden Keskusliitto ry, Suomen Työnantajain Keskusliitto ry ja Teollisuuden Keskusliitto ry ovat antaneet yhteisen lausunnon.

Eräät lausunnonantajat ovat esittäneet käsityksensä myös ehdotetuista organisaatiomuutoksista. Monet asiasta lausuneet ovat joko yhtyneet komitean ehdotuksiin hallinnon uudistamisesta tai ilmoittaneet olevansa vastustamatta uuden kilpailuviraston perustamista taikka pitävänsä kilpailuviraston perustamista yhtenä käyttökelpoisena organisaatiovaihtoehtona taikka kannattavansa kilpailuviraston perustamista, koska esitetty hallintomalli todennäköisesti tehostaa viranomais-toimintaa. Eräissä lausunnoissa on kuitenkin oltu varauksellisia kilpailuviraston perustamisen suhteen. Erityisesti kuluttajatahot katsovat, että kilpailuvirasto -vaihtoehto etäännyttäisi kuluttaja- ja kilpailuasioden hoitoa toisistaan, mikä ei kuluttajien kannalta olisi suotavaa. Eräissä lausunnoissa on myös painotettu kilpailuasiamiesorganisaation säilyttämisen ja kehittämisen tarpeellisuutta.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti huhtikuussa 1987 työryhmän kilpailu- ja hintakomitean mietinnössään esittämien hinta- ja kilpailuviranomaisten organisaatiomuutosten yksityis-

kohtaista suunnittelua varten. Työryhmän tehtävänä oli asettamiskirjeen mukaan komitean esitysten pohjalta lähemmin selvittää erityisen kilpailuviraston perustamista, organisointia, päätöksentekojärjestelmiä ja muita tähän liittyviä seikkoja sekä laatia yksityiskohtainen esitys kilpailuviraston perustamisesta hallintoasetuksineen. Kilpailuvirastotyöryhmä luovutti mietintönsä 1 päivänä heinäkuuta 1987.

3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Esityksessä perustettavaksi ehdotettu kilpailuvirasto muodostettaisiin siirtämällä kilpailuasiamiehen toimistosta ja elinkeinohallituksen tutkimus- ja toimeenpano-osastoilla kilpailuasioita hoitavaa henkilöstöä perustettavaan kilpailuvirastoon. Samalla lakkautettaisiin eräitä elinkeinohallituksessa avoimena olevia virkoja ja toimia. Kilpailuvirastoon perustettaisiin vastaavasti eräitä virkoja, joihin henkilöstö hankittaisiin kilpailuasiamiehen toimiston ja elinkeinohallituksen ulkopuolelta. Uudistuksen yhteydessä virkojen ja toimien lukumäärä ei lisääntyisi.

Uudistusta ja henkilöstön siirtoja toteutettaessa nykyisen henkilöstön asema turvattaisiin.

Elinkeinohallituksesta on uudistuksen yhteydessä tarkoitus lakkauttaa yhteensä 47 virkaa, tointa tai tehtävää. Kilpailuasiamiehen toimistosta lakkautettaisiin lisäksi viisi virkaa.

Kilpailuvirastoon perustettaisiin vastaavasti 48 virkaa. Lisäksi puolustustalouden suunnittelukeskukseen esitetään uudistuksen yhteydessä perustettavaksi kolme virkaa ja liikenneministeriöön yksi virka.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Kilpailuviraston perustaminen ja sen edellyttämät henkilöstöjärjestelyt lisääisivät jonkin verran nykyisiä hallintomenoja. Palkkausmenojen lisäys virkarakenteen muuttumisen johdosta ratkaistaan lakien voimaantuloajankohdasta riippuen joko tulo- ja menoarvion tai lisämenoarvion yhteydessä.

Kilpailuviraston perustamiskustannukset olisivat lähinnä toimitiloista ja kalustamisesta sekä tietojenkäsittelyyn tarvittavan laitteiston hankinnasta aiheutuvia menoja. Myös nämä kustannukset ratkaistaan samassa yhteydessä.

Uudistuksen tarkoituksena on tehostaa kilpailuhallinnon toimintaa ja pyrkiä entistä tehokkaammin kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamiseen ja siten turvata tervettä ja toimivaa taloudellista kilpailua kilpailunrajoitusten vahingollisilta vaikutuksilta. Hallinnon toimivuuden ja tehokkuuden parantamisen myötä saavutettavia hyötyjä on vaikea arvioida. Hyödyn voidaan kuitenkin arvioida olevan olennaisesti suurempi kuin uudistuksesta aiheutuvat lisäkustannukset.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Kilpailuhallinnon ja elinkeinohallituksen hallinnon uudistaminen liittyy kiinteästi kilpailu- ja hintakomitean säädettäviksi esittämiin kilpailunrajoituksista, hintasulusta ja kilpailuneuvostosta

annettaviin lakeihin. Mainituissa lakiehdotuksissa edellytetään kilpailuviraston perustamista ja elinkeinohallituksen nykyisen organisaation muuttamista.

Valtioneuvosto asetti helmikuussa 1987 toimikunnan (kuluttajahallintotoimikunta) selvittämään, onko nykyisessä kuluttajahallinnossa toimintojen päällekkäisyyttä sekä mihin toimenpiteisiin tämä antaa aihetta. Toimikunnan tulee saada työnsä valmiiksi 31 päivään joulukuuta 1987 mennessä. Sen esityksillä saattaa olla merkitystä elinkeinohallituksen tulevaa asemaa ja tehtäviä koskeviin säännöksiin.

Lakiehdotukset kilpailunrajoituksista ja hintasulusta sekä toisaalta hallintoratkaisuja koskevat lainmuutokset muodostavat kokonaisuuden. Kilpailunrajoituksia ja kilpailuneuvostoa koskevissa lakiehdotuksissa viitataan kilpailuvirastoon. Tämän vuoksi lakiehdotukset tulisi käsitellä ja saattaa voimaan samanaikaisesti.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki kilpailuvirastosta

1—2 §. Pykälissä säädetään kilpailuviraston asemasta ja tehtävistä. Kilpailuviraston tehtävänä olisi terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen. Tässä tarkoituksessa virasto tutkisi kilpailuolosuhteita, selvittäisi kilpailunrajoituksia sekä ryhtyisi kilpailunrajoituksista annetussa laissa säädettyihin toimenpiteisiin kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamiseksi. Kilpailuviraston tulisi myös seurata elinkeinoelämää koskevien säädösten valmistelua sekä riittävän aikaisessa vaiheessa puuttua kilpailua rajoittavien säädösten valmisteluun ja tehdä yleensäkin aloitteita kilpailun edistämiseksi.

Viraston tulisi lisäksi huolehtia muista sille säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä. Tällaisia tehtäviä olisivat esimerkiksi hintasulun toimeenpanoon ennalta varautuminen sekä huolehtiminen hintasulun edellyttämän valvonta- ja tarkastustoimen ohjaamisesta sen mukaan kuin valtioneuvosto erikseen määrää.

3 §. Pykälän mukaan elinkeinonharjoittajan ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän olisi

edellä 2 §:ssä tarkoitettuja kilpailuolosuhteita koskevia tutkimuksia varten annettava kilpailuvirastolle sen tarvitsemia, tutkimuksen kannalta tarpeellisia tietoja. Tiedot olisi annettava viranomaisen määräämän riittävän pitkän ajan kuluessa ja ne olisi annettava kirjallisina, jos kilpailuvirasto tätä vaatii.

Kilpailuvirasto julkaisisi suorittamiensa tutkimusten tulokset silloin kun niiden julkaiseminen katsottaisiin tarpeelliseksi. Tutkimusten tarkoituksen huomioon ottaen tutkimusten julkaiseminen olisi pääsääntönä. Joissakin tapauksissa saataisiin kuitenkin olla tarpeen suorittaa myös pelkästään viranomaiskäyttöön tarkoitettuja tutkimuksia.

Tutkimuksia varten elinkeinonharjoittaja saattaa eräissä tapauksissa joutua antamaan viranomaiselle liike- tai ammattisalaisuuden käsitteen piiriin kuuluvia tietoja. Tämän vuoksi on perusteltua ehdottaa lakiin otettavaksi säännös, jonka mukaan tutkimustuloksia julkaistaessa ei saa paljastaa liike- tai ammattisalaisuusiksi katsottavia tietoja, ellei se, jota tieto koskee, ole antanut suostumustaan julkaisemiseen.

Jos liike- tai ammattisalaisuuden julkaisemisen katsottaisiin olevan jossakin yksittäisessä tapauk-

nessa tutkimuksen tarkoituksen toteuttamisen kannalta välttämätöntä, voitaisiin elinkeinonharjoittajan suostumusta tiedon julkaisemiseen pyytää elinkeinonharjoittajan kuulemisen yhteydessä. Kuulemisessa noudatettaisiin hallintomenettelylain (598/82) säännöksiä.

Pykälä vastaa sisällöltään nykyisen taloudellisen kilpailun edistämisestä annetun lain 6 §:ää ja 7 §:n 1 momenttia.

4 §. Tarkemmat säännökset kilpailuviraston tehtävistä sekä säännökset viraston organisaatiosta, hallinnosta ja viroista annettaisiin asetuksella.

Tällaisia asetuksella annettavia tarkempia säännöksiä olisivat viraston sisäistä organisaatiota ja toimivallan järjestämistä koskevien säännösten ohella esimerkiksi säännökset lääninhallinnon asemasta piirihallintoviranomaisena kilpailunrajoituksia koskevan lain toimeenpanoa koskevilla asioissa.

5 §. Pykälä sisältää säännökset lain voimaantulosta ja kilpailuasiamiehestä annetun lain kumoamisesta.

Kun kyseessä olisi uuden viraston perustaminen, on tarpeen myös säätää mahdollisuudesta ryhtyä viraston toiminnan aloittamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin ennen lain voimaantuloa. Tarpeellisten virkojen perustaminen tapahtuisi valtion virkamieslaissa säädetyssä järjestyksessä.

1.2. Laki elinkeinohallituksesta annetun lain muuttamisesta

1 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi muutos, joka aiheutuu hintavalvontalain kumoamisesta ja kilpailunedistämisasioiden siirtämisestä kilpailuvirastolle. Näin ollen elinkeinohallituksen tehtäviin eivät enää kuuluisi taloudellisen kilpailun edistämiseen eivätkä hintavalvontaan liittyvät tehtävät.

Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi vain hintavalvontalain kumoamisesta ja kilpailuviraston perustamisesta aiheutuvilta osin. Säännökseen ehdotetaan kuitenkin otettavaksi myös maininta

tuoteturvallisuutta koskevien asioiden kuulumisesta elinkeinohallituksen tehtäviin.

2 ja 2 a §. Pykälät liittyvät elinkeinohallituksesta annetun lain 1 §:n 1 momentin muuttamiseen ja valtion virkamieslain voimaantuloon.

Valtion virkamieslain mukaan viran nimeä ja laatua ei enää tarvitse yksilöidä siten kuin elinkeinohallituksesta annetun lain 2 §:n 1—3 momentissa nykyään säädetään. Valtion virkamieslain voimaantultua säännökset lähinnä kuvaisivat viraston hallintorakennetta eikä niillä virkojen perustamisennettelyn kannalta ole oikeudellista merkitystä.

Hintavalvonnan lakkaamisen johdosta ei myöskään ole tarpeen säilyttää nykyisen lain 2 §:n 4 momentin säännöstä elinkeinohallituksen istuntoon osaaottavista lisäjäsenistä. Lisätyn istunnon tehtävät ovat liittyneet hintavalvonnan toimeenpanoon.

Kumottaessa hintavalvontalaki on tarpeen säätää elinkeinohallituksen oikeudesta tietojensaantiin ja suoritettujen tutkimusten julkaisemisesta. Näitä koskevat säännökset ehdotetaan otettaviksi sisällöltään kokonaan muutettavaan 2 §:ään ja lakiin ehdotettavaan uuteen 2 a §:ään.

Ehdotusten mukaan elinkeinohallitus tekisi sen nykyisinkin harjoittaman kuluttajatutkimuksen ohella kuluttajakysymysten hoitamiseen liittyviä hyödykkeiden hintoja koskevia tutkimuksia ja selvityksiä. Nämä tutkimukset ja selvitykset olisivat pääasiassa kuluttajien hintatietoisuuden lisäämiseen tähtäviä hyödykkeiden hintavertailuja.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

L a k i

kilpailuvirastosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kauppa- ja teollisuusministeriön alaisena toimii kilpailuvirasto, jonka tehtävänä on terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen.

2 §

Kilpailuvirasto tutkii kilpailuolosuhteita, selvittää kilpailunrajoituksia, ryhtyy toimenpiteisiin kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamiseksi ja tekee aloitteita kilpailun edistämiseksi sekä huolehtii muista sille säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä.

3 §

Elinkeinonharjoittaja tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä on velvollinen antamaan kilpailuvirastolle tietoja, joita tämä 2 §:ssä tarkoitettuja kilpailuolosuhdetutkimuksia varten tarvitsee. Tiedot on annettava viranomaisen määräämän riittävän pitkän ajan kuluessa ja ne on annettava niin vaadittaessa kirjallisina.

Kilpailuvirasto julkaisee harkitsemassaan laajuudessa suorittamiensa tutkimusten tulokset sil-

loin kun niiden julkaiseminen katsotaan tarpeelliseksi.

Tutkimustuloksia julkaistaessa ei saa paljastaa liike- tai ammattisalaisuuksiksi katsottavia tietoja, ellei se, jota tieto koskee, ole antanut suostumustaan julkaisemiseen.

4 §

Tarkemmat säännökset kilpailuviraston tehtävistä, organisaatiosta, hallinnosta ja viroista annetaan asetuksella.

5 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Tällä lailla kumotaan kilpailuasiamiehestä 25 päivänä toukokuuta 1973 annettu laki (424/73) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä toimenpiteisiin kilpailuviraston virkojen täyttämiseksi sekä muihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen kilpailuviraston toiminnan aloittamiseksi lain tullessa voimaan.

2.

L a k i

elinkeinohallituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan elinkeinohallituksesta 25 päivänä toukokuuta 1973 annetun lain (421/73) 1 §:n 1 momentti ja 2 § sekä

lisätään lakiin uusi 2 a § seuraavasti:

1 §

Elinkeinohallituksen tehtävänä on huolehtia kuluttajakysymysten hoitamisesta, tuoteturvallisuuslaissa (914/86) tarkoitetusta valvonnasta sekä elintarvikelain (526/41) mukaisesta elintarvikevalvonnasta siten kuin siitä on erikseen säädetty.

2 §

Elinkeinohallitus tekee kuluttajakysymysten hoitamiseen liittyviä hyödykkeiden hintoja koskevia tutkimuksia ja selvityksiä.

Elinkeinonharjoittaja on velvollinen antamaan elinkeinohallitukselle tietoja, joita tämä 1 momentissa tarkoitettuja tutkimuksia ja selvityksiä

varten tarvitsee. Tiedot on annettava viranomaisen määräämän riittävän pitkän ajan kuluessa ja ne on annettava niin vaadittaessa kirjallisina.

2 a §

Elinkeinohallitus julkaisee harkitsemassaan laajuudessa suorittamiensa tutkimusten ja selvitysten tulokset silloin, kun niillä on huomattavaa merkitystä kuluttajille.

Tutkimusten ja selvitysten tuloksia julkaistaessa ei saa paljastaa liike- tai ammattisalaisuuksiksi katsottavia tietoja, ellei se, jota tieto koskee, ole antanut suostumustaan julkaisemiseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____ .

Helsingissä 30 päivänä lokakuuta 1987

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Pertti Salolainen*

Liite

2.

Laki

elinkeinohallituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elinkeinohallituksesta 25 päivänä toukokuuta 1973 annetun lain (421/73) 1 §:n 1 momentti ja 2 § sekä
lisätään lakiin uusi 2 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Elinkeinohallituksen tehtävänä on huolehtia *hintavalvonnasta, taloudellisen kilpailun edistämisestä ja* kuluttajakysymysten hoitamisesta sekä elintarvikelain mukaisesta elintarvikevalvonnasta siten kuin siitä on erikseen säädetty.

2 §

Elinkeinohallituksessa voi olla pääjohtajan, osastopäällikön, apulaisosastopäällikön, toimistopäällikön, erikoistutkijan, tutkijan ja kamreerin virkoja sekä kirjaajan ja kanslistin toimia.

Pääjohtajan, osastopäällikön, toimistopäällikön ja erikoistutkijan ja tutkijan virat voivat olla sopimuspalkkaisia.

Elinkeinohallituksessa voi olla myös ylimääräisiä toimenhaltijoita, tilapäisiä toimihenkilöitä sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

Elinkeinohallituksessa voi olla myös sen istuntoon osaaottavia lisäjäseniä laissa erikseen säädettyjä asioita ratkaistaessa.

Ehdotus

1 §

Elinkeinohallituksen tehtävänä on huolehtia kuluttajakysymysten hoitamisesta, *tuoteturvallisuuksissa (914/86) tarkoitettusta valvonnasta* sekä elintarvikelain (526/41) mukaisesta elintarvikevalvonnasta siten kuin siitä on erikseen säädetty.

2 §

Elinkeinohallitus tekee kuluttajakysymysten hoitamiseen liittyviä hyödykkeiden hintoja koskevia tutkimuksia ja selvityksiä.

Elinkeinonharjoittaja on velvollinen antamaan elinkeinohallitukselle tietoja, joita tämä 1 momentissa tarkoitettuja tutkimuksia ja selvityksiä varten tarvitsee. Tiedot on annettava viranomaisen määräämän riittävän pitkän ajan kuluessa ja ne on annettava niin vaadittaessa kirjallisina.

2 a §

Elinkeinohallitus julkaisee barkitsemassaan laajuudessa suorittamiensa tutkimusten ja selvitysten tulokset silloin, kun niillä on huomattavaa merkitystä kuluttajille.

Tutkimusten ja selvitysten tuloksia julkaistaessa ei saa paljastaa liike- tai ammattisalaisuuksiksi katsottavia tietoja, ellei se, jota tieto koskee, ole antanut suostumustaan julkaisemiseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____ .

